

JAKUB MROŻEK

Uniwersytet Wrocławski
e-mail: j_mrozek@interia.pl

Charakter prawny dyplomu ukończenia studiów wyższych w świetle nowelizacji art. 167 ustawy — Prawo o szkolnictwie wyższym

Wejście w życie 1 października 2011 r. ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy — Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz zmianie niektórych innych ustaw¹ dokonało znaczących zmian w ustawie z dnia 27 lipca 2006 r. — Prawo o szkolnictwie wyższym². Nowelizacji uległy między innymi normy prawne zawierające uregulowania dotyczące dyplomu ukończenia studiów wyższych — art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy, a więc te dotyczące najważniejszego dokumentu uzyskiwanego w wyniku studiów wyższych.

W dotychczasowym brzmieniu, tj. w stanie sprzed 1 października 2011 r., w art. 167 ust. 1 ustawy, w zdaniu pierwszym mowa była o tym, iż „Absolwenci studiów otrzymują dyplomy państwowe ukończenia studiów wyższych, potwierdzające uzyskanie odpowiedniego tytułu zawodowego”. Regulację tę dopełniała zawarta w ustępie 3 pkt 2 i 3 delegacja ustawowa upoważniająca ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego do wydania stosownego rozporządzenia szczegółowo określającego warunki wydawania oraz wzór dyplomów ukończenia studiów wyższych, wraz z jego suplementem przy uwzględnieniu formy studiów³. Powyższe regulacje prezentowały się w typowy sposób dla polskiego prawodawstwa — w przepisach rangi ustawowej normowano dany dokument, określając go

¹ Dz.U. Nr 84, poz. 455, dalej jako nowelizacja z 2011 r.

² Tekst jedn. Dz.U. z 2012 r., poz. 572, z późn. zm., dalej jako ustawa.

³ Obecnie formami tymi są: studia stacjonarne oraz niestacjonarne. Zob. art. 2 ust. 1 pkt 11a w związku z pkt 12 i 13 ustawy.

mianem: legitymacji⁴, świadectwa⁵, dowodu⁶ bądź znaku⁷, jednocześnie zawierając w tychże przepisach delegację ustawową upoważniającą wskazany organ władzy wykonawczej⁸ do wydania stosownego rozporządzenia zawierającego szczegółowy wzór danego dokumentu⁹, bez względu na jego nazwę.

⁴ Zob. art. 122 ust. 3, art. 192 ust. 1 pkt 3 ustawy; art. 12 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o policji (tekst jedn. Dz.U. z 2011 r., Nr 287, poz. 1687 z późn. zm.); art. 48 ust. 5 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu (tekst jedn. Dz.U. z 2010 r., Nr 29, poz. 154 z późn. zm.); art. 48 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 253 z późn. zm.); art. 20 ust. 8 ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 669 z późn. zm.); art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 404 z późn. zm.) i inne.

⁵ Zob. art. 11 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. Dz.U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.); art. 31 ust. 8 pkt 1 ustawy o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych; art. 150 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. — Prawo telekomunikacyjne (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 243 z późn. zm.); art. 15 ust. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 621 z późn. zm.); art. 48 ust. 13 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. Nr 128, poz. 1228) i inne.

⁶ Zob. art. 44 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r., Nr 139, poz. 993 z późn. zm.); art. 76 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. — Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn. Dz.U. z 2012 r., poz. 1137 z późn. zm.).

⁷ Zob. art. 17 ust. 2 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji zwierząt (tekst jedn. Dz.U. z 2008 r., Nr 204, poz. 1281 z późn. zm.); art. 22 ust. 8 ustawy z dnia 17 października 2003 r. o wykonywaniu prac podwodnych (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1389); art. 12 ust. 4 pkt 5 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 436) i inne. Warto dodać również, iż powyższy katalog jest katalogiem otwartym, albowiem ustawodawca ma dowolność w nazewnictwie dokumentów, przykładem czego jest m.in. delegacja ustawowa z art. 69 ust. 5 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 1414 z późn. zm.), w której mowa jest o odznace identyfikacyjnej, co w analogicznych regulacjach zwykle nazywa się legitymacją służbową.

⁸ Zwykle do prezesa Rady Ministrów bądź ministra — członka Rady Ministrów, kierującego danym działem administracji rządowej. Organem tym, upoważnionym przez ustawodawcę do dopełnienia aktem wykonawczym ustawy, może zostać również Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, który jednak realizując przyznane mu o ustawowo upoważnienie, dokonywać tego będzie w formie przewidzianej w art. 144 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.). Przykładem tego typu delegacji ustawowej odsyłającej w swojej materii do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej jest m.in. art. 16 § 2 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. — Prawo o ustroju sądów administracyjnych (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1647). Należy również pamiętać, iż na podstawie art. 149 ust. 2 Konstytucji Rada Ministrów może na wniosek prezesa Rady Ministrów uchylić każde rozporządzenie lub zarządzenie ministra. Dyskusyjna pozostaje jednak kwestia, czy powyższe uprawnienie Rady Ministrów rozciąga się również na prezydenckie rozporządzenia.

⁹ Wyjątkiem może być tutaj regulacja zawarta w art. 97 § 4 Kodeksu Pracy (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1502), jednak pamiętać należy, iż specyfika powyższego unormowania wynika przede wszystkim z faktu, iż należy ono do innej gałęzi prawa — prawa pracy rządzącego się innymi zasadami.

Do dnia 1 października 2011 r. aktem prawnym wykonującym delegację z art. 167 ust. 1 ustawy było rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie rodzajów tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów i wzorów dyplomów oraz świadectw wydawanych przez uczelnie¹⁰. Na jego podstawie wprowadzono ogólnopolski wzór państwowego dyplomu ukończenia studiów, wraz z suplementem. Wzory te stanowiły załączniki nr 1–7 do powyższego rozporządzenia. Warto dodać, że konstrukcja ta była tożsama z uregulowaniami występującymi pod rządami wcześniejszych ustaw normujących system szkolnictwa wyższego — art. 149 ust. 2 ustawy z dnia 12 września 1990 r. — Prawo o szkolnictwie wyższym¹¹ i wydanym na jego podstawie rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 lipca 2004 r.¹² oraz art. 93 ust. 2 ustawy z dnia 4 maja 1982 r. o szkolnictwie wyższym¹³ i wydanym na jej podstawie Zarządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 kwietnia 1989 r. w sprawie określania nazw kierunków studiów w szkołach wyższych oraz rodzajów dyplomów i tytułów zawodowych nadawanych przez szkoły wyższe¹⁴. Ergo istniejące do 1 października 2011 r. regulacje zachowywały dotychczasową praktykę legislacyjnej w tym zakresie.

Pozycja prawna dyplomów ukończenia studiów wyższych, tych wydanych pod rządami ustaw o szkolnictwie wyższym z 1982 i 1990 r., a także do czasu wejścia w życie nowelizacji z 2011 r., pozostawała dostatecznie klarowna. Należy zatem poprzestać na stwierdzeniu, iż od roku 1982 r. dyplom ukończenia studiów wyższych nieprzerwanie pozostawał państwowym dokumentem poświadczającym zdobycie wykształcenia wyższego oraz potwierdzającym posiadanie określonego tytułu zawodowego — magistra, licencjatu, magistra inżyniera, inżyniera, lekarza bądź innego tytułu im równorzędnego. Ku powyższej tezie skłania nie tylko charakter omawianych regulacji, lecz także fakt, iż ówczesne dyplomy ukończenia studiów opatrzone były pieczęciami urzędowymi, których produkcja i użytkowanie poddane są szczególnemu reżimowi prawnemu¹⁵.

Sytuacja ta uległa jednak znaczącej zmianie w związku z uchwaleniem nowelizacji z 2011 r., w tym także, co nadmieniono na wstępie, art. 167, którego noweliza-

¹⁰ Dz.U. z 2009 r., Nr 11, poz. 61.

¹¹ Dz.U. Nr 65, poz. 385 z późn. zm., dalej jako ustawa o szkolnictwie wyższym z 1990 r.

¹² Dz.U. Nr 182, poz. 1881. Rozporządzenie to było poprzedzone Zarządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 kwietnia 1992 r. w sprawie określenia rodzajów dyplomów i tytułów zawodowych oraz wzorów dyplomów wydawanych przez uczelnie (M.P. Nr 12, poz. 85 z późn. zm.).

¹³ Tekst jedn. Dz.U. z 1985 r., Nr 42, poz. 201 z późn. zm., dalej jako ustawa o szkolnictwie wyższym z 1982 r.

¹⁴ M.P. Nr 14, poz. 107.

¹⁵ Zob. § 11–26a Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1955 r. w sprawie tablic i pieczęci urzędowych (Dz.U. Nr 47, poz. 316 z późn. zm.). Wobec braku wykonania delegacji ustawowej z art. 16d ustawy z dnia 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych (Dz.U. Nr 7, poz. 18 z późn. zm.), a także art. 18 teże ustawy powyższe rozporządzenie zachowuje moc obowiązującą.

cja była tak głęboka, iż zaburzyła dotychczasową pozycję prawną dyplomu. Wśród wprowadzonych zmian w pierwszej kolejności należy wymienić zastąpienie istniejącego do tej pory określenia „dyplom państwowy ukończenia studiów” określeniem „uczelniany dyplom ukończenia studiów”. Użycie powyższego określenia jest swoistym *novum*, albowiem nie było znane wcześniejszym regulacjom: ani ustawie z 1982 r., ani też ustawie z 1990 r., w których ustawodawca nie zdecydował się na wprowadzenie dodatkowych określeń dla tego dokumentu¹⁶.

Dyskusyjna pozostaje kwestia tego, czy nowe brzmienie art. 167 ust. 1 ustawy, przez wskazanie w nazwie dyplomu instytucji uprawnionej do jego wydawania, faktycznie doprecyzowuje status tego dokumentu. Powszechnie wiadomo bowiem, iż instytucją tą nigdy nie był organ administracji publicznej, lecz uczelnia (art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy). Zarówno ta publiczna — tworzona w drodze powszechnie obowiązujących aktów prawnych (art. 18 ust. 1 ustawy), jak i niepubliczna — tworzona w drodze aktu założycielskiego (art. 23 ust. 1, w związku z art. 20 ust. 2 ustawy). Tym samym poprzestać należy na stwierdzeniu, że zmiana w szczegółowym nazewnictwie dyplomu ukończenia studiów wyższych była zabiegiem o charakterze kosmetycznym, wychodzącym naprzeciw postulatowi prywatnych uczelni dążących do podkreślenia swojej oryginalności oraz tradycji¹⁷, innymi słowy pozostającym bez wpływu na ogólną pozycję prawną tegoż dokumentu.

Zdecydowanie większe znaczenie ma tutaj delegacja ustawowa, która od października 2011 r. uległa rewolucyjnym wręcz zmianom. Zaburzyły one ugruntowaną pozycję prawną dyplomu. W wyniku noweli z 2011 r. nowe brzmienie zyskał pkt 2 i 3 ust. 3 art. 167 ustawy. W obecnie obowiązującym brzmieniu przepisy te wprowadzają daleko idącą dysharmonię. Na ich podstawie zróżnicowaniu ulega bowiem pozycja prawną dyplomu ukończenia studiów wyższych względem dołączanego do niego suplementu. Wynika to z faktu, iż odesłanie zawarte w ust. 1 art. 167 ustawy zostało w znaczący sposób zmienione. Ograniczeniu uległ zakres delegacji ustawowej, która obecnie upoważnia ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego do określenia (w drodze rozporządzenia) wyłącznie „warunków wydawania i niezbędnych elementów dyplomów [...] biorąc pod uwagę poziomy i formę kształcenia oraz rodzaje tytułów zawodowych”. W zamyśle ustawodawcy powyższą regulację dopełniać ma dodany nowelizacją z 2011 r. ust. 1a, na którego podstawie podmiotem uprawnionym do ustalenia szczegółowego wzoru dyplomu ukończenia studiów został senat uczelni. Do jego kompetencji należy obecnie między innymi zatwierdzenie wzoru dyplomu, a następnie przekazanie go, za pośrednictwem rektora, ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego celem jego zatwierdzenia. Oznacza to, iż w wyniku

¹⁶ Zob. art. 93 ust. 2 ustawy o szkolnictwie wyższym z 1982 r. oraz art. 149 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym z 1990 r.

¹⁷ Podkreśla to P. Orzeszko, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, red. W. Santera, M. Wierzbowski, Warszawa 2013, s. 391.

wprowadzonych zmian w bezprecedensowy sposób odstąpiono od jednolitego wzoru dyplomu ukończenia studiów wyższych.

Co warto podkreślić, mimo że z analizy powyższych regulacji może wynikać, iż w powyższym postępowaniu minister pozostaje całkowicie bierny, to jednak faktycznie tak nie jest. Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego pozostaje bowiem upoważniony — na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy¹⁸ — do badania zgodności z prawem uchwał kolegialnych organów uczelni oraz decyzji rektora (z wyłączeniem decyzji administracyjnych). W wypadku zaś stwierdzenia niezgodności z przepisami prawa lub statutem uczelni może je unieważnić. Jest to niezwykle istotne, szczególnie ze względu na znowelizowane w 2011 r. brzmienie art. 60 ust. 2 i 3 ustawy. W przepisach tych pogłębiono występującą wcześniej fakultatywność istnienia senatu uczeni, a także (co szczególnie ważne) w sytuacji funkcjonowania obok niego innego organu kolegialnego umożliwiono wybiórcze stosowanie regulacji odnoszących się do senatu, które w tym wypadku mają zastosowanie do danego (innego) kolegialnego organu uczelni. Tym samym wprowadzając w art. 36 ust. 1 pkt 1 ustawy sformułowanie „organu kolegialnego uczelni”, umożliwiono ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego kontrolę szczegółowego wzoru dyplomu ukończenia studiów wyższych również w sytuacji, gdy kompetencje senatu w tym zakresie zostały przejęte (na podstawie art. 60 ust. 2 i 3 ustawy) przez inny kolegialny organ uczelni.

Wracając do przepisów normujących pozycję prawną dyplomu ukończenia studiów wyższych, przypomnijmy, że nowelizacja z 2011 r. wprowadziła dysharmonię w statusie prawnym dyplomu oraz suplementu do niego. W obowiązującym od 1 października 2011 r. brzmieniu art. 167 ust. 3 pkt 3 ustawy ustawodawca zachował bowiem delegację upoważniającą ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego do określenia wzoru suplementu do dyplomu. Określając powyższy wzór, minister zobowiązany został do uwzględnienia zakresu niezbędnych informacji, jakie ma zawierać tenże suplement. Oznacza to, iż w przypadku suplementu do dyplomu ukończenia studiów wyższych zachowano „typowe” regulacje prawne, na podstawie których przepisy prawa powszechnie obowiązującego ogólnie wskazują wzór danego dokumentu. Jest to zastanawiające, szczególnie jeśli wziąć pod uwagę regulacje dotyczące dyplomu ukończenia studiów.

Na wprowadzone nowelizacją z 2011 r. zmiany zareagowała również nauka prawa. W komentarzu do ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym H. Izdebski oraz J. Zieliński w pierwszej kolejności zwrócili uwagę na „rewolucyjność” wprowadzonych rozwiązań¹⁹, w dalszej zaś stawiają tezę, że uzyskanie samodzielności

¹⁸ Obecne brzmienie tego przepisu zostało nadane przez ustawę z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy — Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1198).

¹⁹ Zob. H. Izdebski, J. Zieliński, *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 413–414. Podobnie zmiany te ocenia M. Czakowska, *Kompetencje senatu uczelni publicznej*, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Nowe problemy — aktualne problemy*, red. J. Pakuła, Toruń 2012, s. 111.

w określaniu wzorów dyplomów ukończenia studiów, realizowanej w drodze przepisów prawa wewnętrznie obowiązującego, wpływa na pozycję prawną tegoż dokumentu. Kończąc, wskazują oni, że w wyniku noweli z 2011r. dokumenty te (dyplomy ukończenia studiów wyższych) stały się dokumentami uczelnianymi²⁰. Do innych wniosków doszedł P. Orzeszko²¹. Autor ten na podstawie głębokiej analizy obowiązujących w tej materii regulacji oraz mając na uwadze kontekst polityczny (dowodząc przy tym jego bezpośredniego wpływu na kierunek wprowadzonych zmian), wykazał, że zmiana w nazewnictwie dyplomów ukończenia studiów podyktowana była postulatami niepublicznych uczelni, które chciały podkreślić swoją oryginalność²². Wskazał też na niefortunność wprowadzonych zmian, m.in. na pominięcie wśród niezbędnych elementów dyplomu godła państwowego²³. Odnosił się przy tym do podnoszonych obaw, iż w wyniku wprowadzonych zmian nastąpiło odcięcie się państwa od odpowiedzialności za szkolnictwo wyższe, wyjaśniając, że są one nieuzasadnione.

Pogląd P. Orzeszki zasługuje na aprobatę, wymaga jednak pewnego doprecyzowania. Istotnie bowiem, mimo tak daleko idących zmian w treści art. 167 ustawy, po jego gruntownej analizie należy, w ślad za P. Orzeszką, stwierdzić, iż omawiane zmiany faktycznie są wyłącznie kosmetyczne. Tym samym, co jednak wymaga szczególnego zaakcentowania, chociaż wprowadzenie powyższych poniekąd niefortunnych regulacji²⁴ znacząco naruszyło dotychczasową regulację prawną dyplomu ukończenia studiów wyższych, to jednak nie wpłynęło na jego

²⁰ Por. H. Izdebski, J. Zieliński, *op. cit.*, s. 414.

²¹ Zob. W. Sanetra, M. Wierzbowski red., *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2013.

²² Zob. P. Orzeszko, [w:] *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz...*, s. 391.

²³ Zgodnie z § 7 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów, warunków wydawania oraz niezbędnych elementów dyplomów ukończenia studiów i świadectw ukończenia studiów podyplomowych oraz wzoru suplementu do dyplomu (Dz.U. Nr 196, poz. 1167), wśród niezbędnych elementów dyplomów ukończenia studiów na pierwszym miejscu podano godło uczelni.

²⁴ Jest to widoczne, gdy weźmie się pod uwagę analogiczne regulacje z innych ustaw, zob. przypis nr 4–7, w tym regulację najbardziej zbliżoną do omawianej konstrukcji prawnej — delegację ustawową z art. 11 ust. 2 ustawy o systemie oświaty — Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2010 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 893). W Rozporządzeniu tym ustawodawca zachował typowy sposób dekretowania, upoważniając organ wykonawczy (ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania) do „odgórnego” wprowadzenia jednolitego wzoru świadectw, dyplomów państwowych oraz innych druków szkolnych. Do podobnych wniosków — uznających niefortunność art. 167 ustawy w brzmieniu nadanym przez nowelę z 2011 r. — można dojść, analizując kwestię konstytucyjności omawianych regulacji. Jeśli wziąć pod uwagę elementy, jakie zawierać musi delegacja ustawowa, o których mowa w art. 92 ust. 2 Konstytucji RP, obecna treść art. 167 ustawy może budzić uzasadnione wątpliwości, zwłaszcza wobec braku zawarcia w przepisie tym wyczerpujących i szczegółowych wytycznych dotyczących treści aktu wykonującego to upoważnienie.

generalny status — państwowego dokumentu potwierdzającego zdobycie wyższego wykształcenia oraz wynikającego z tego stosownego tytułu zawodowego²⁵.

Przyjęcie innego poglądu skutkowałoby paradoksalną sytuacją, w wyniku której (uczelniany) dyplom ukończenia studiów wyższych, jako (wyłącznie) uczelniany dokument, zostałby tym samym pozbawiony przymiotów dokumentu państwowego. Z kolei przypisany do niego suplement z racji, iż pozostaje on szczegółowo unormowany w przepisach prawa powszechnie obowiązującego²⁶, ów przymiot by posiadał. Byłoby to paradoksem samym w sobie, już bowiem sama nazwa „suplement” oznacza dodatek bądź też uzupełnienie, co wskazuje na jego niesamodzielność. Co więcej, zawarta na pierwszej stronie wzoru suplementu do dyplomu informacja warunkująca jego ważność²⁷ wskazuje, iż dla suplementu dyplom ukończenia studiów jest warunkiem *sine qua non* jego istnienia w obrocie prawnym. W przypadku przyjęcia tezy, że ów niezbędny element nie posiadałby przymiotu przysługującego suplementowi, wytworzyłoby to daleko idącą w swoich skutkach sprzeczność prawną.

Gdyby jednak mimo to pozostać przy tezie, iż dyplom ukończenia studiów nie jest obecnie państwowym dokumentem, lecz dokumentem uczelnianym, wówczas zrodziłoby to dalsze, zdecydowanie poważniejsze konsekwencje związane z regulacjami zawartymi w innych ustawach. Przykładem tego są przepisy prawne, warunkujące posiadanie stosownego wykształcenia oraz kwalifikacji zawodowych poświadczonych dyplomem ukończenia studiów. Tego typu regulacje występują m.in. w art. 2b ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 19 kwietnia 1991 r. o izbach aptekarskich²⁸, art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. a i b ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry²⁹, art. 2 ust. 1 pkt 2 lit. a, w związku z art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 21 grudnia 1990 r. o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych³⁰, art. 65 pkt 3 i 4 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze³¹, art. 24 ust. 1 pkt 1 i 6 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych³², art. 11 pkt 3–5 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. — Prawo o notariacie³³. Gdyby więc przyjąć, iż dyplom ukończenia studiów wyższych z chwilą noweli-

²⁵ Mimo że w ustawie jest mowa o kwalifikacjach pierwszego i drugiego stopnia, można przyjąć, iż dyplom ukończenia studiów wyższych potwierdza posiadanie danego tytułu zawodowego, z którym nierozzerwalnie wiąże się posiadanie tychże kwalifikacji pierwszego bądź drugiego stopnia. Por. art. 2 ust. 1 pkt 18f i 18g ustawy.

²⁶ Zob. § 1 pkt 3 oraz załącznik rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów, warunków wydawania oraz niezbędnych elementów dyplomów ukończenia studiów i świadectw ukończenia studiów podyplomowych oraz wzoru suplementu do dyplomu (Dz.U. Nr 196, poz. 1167).

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ Tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1429.

²⁹ Tekst jedn. Dz.U. z 2011 r., Nr 277, poz. 1634 z późn. zm.

³⁰ Tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1509.

³¹ Tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 1635 z późn. zm.

³² Tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 637 z późn. zm.

³³ Tekst jedn. Dz.U. z 2014 r., poz. 164 z późn. zm.

zacji 1 października 2011 r. zatracił przymiot dokumentu państwowego, to należało by stwierdzić, iż w Rzeczypospolitej Polskiej elementem upoważniającym do podjęcia którejś z wymienionej działalności zawodowych bądź też aplikacji przygotowującej do jej wykonywania nie jest państwowy dokument wystawiany w oparciu o przepisy powszechnie obowiązującego prawa (nawet jeżeli regulacje te określają wyłącznie jego niezbędne elementy³⁴), lecz wewnątrzuczelniane świadectwo bądź certyfikat, co do którego przepisy powszechnie obowiązującego prawa (wyłącznie) warunkują elementy *de facto* odróżniające go od (uczelnianego) zaświadczenia o ukończeniu studiów wyższych.

Brak uznania dyplomu ukończenia studiów za (państwowy) dokument urzędowy spowodowałby również powstanie poważnego problemu na gruncie przepisów unijnych. Zgodnie bowiem z art. 3 ust. 1 lit. c Dyrektywy 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych³⁵ dokumentami poświadczającymi posiadanie odpowiednich kwalifikacji są: „dyplomy, świadectwa lub inne dokumenty wydane przez organ Państwa Członkowskiego wyznaczony zgodnie z przepisami ustawowymi, wykonawczymi lub administracyjnymi tego Państwa, potwierdzające pomyślne ukończenie kształcenia zawodowego, odbywanego w przeważającej części na terytorium Wspólnoty. [...]”³⁶. Tym samym w przypadku uznania obecnie wydawanych dyplomów ukończenia studiów wyższych wyłącznie za dokumenty uczelniane (niepaństwowe) powodowałyby, że nie spełniałyby one przesłanek z art. 3 ust. 1 lit. c dyrektywy, przez co nie mogłyby zostać uznane za dokumenty poświadczające posiadanie odpowiednich kwalifikacji. To z kolei automatycznie zwolniłoby pozostałe państwa członkowskie Unii Europejskiej, Konfederację Szwajcarską oraz państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) — strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym³⁷ — z obowiązku uznania posiadanych na ich podstawie kwalifikacji zawodowych. Skutkiem tego byłaby przeszkoda prawna w zastosowaniu art. 4 dyrektywy w stosunku do osób legitymujących się uzyskanym w Rzeczypospolitej Polskiej dyplomem ukończenia studiów. Trudno bowiem wymagać, by pozostałe kraje członkowskie uznawały uczelniane świadectwa — dyplomy ukończenia studiów — za dokumenty, na podstawie których posiadające je osoby uzyskiwałyby prawo do wykonywania zawodu regulowanego na ich terytorium.

³⁴ Można to usprawiedliwić wykładnią rozszerzającą art. 70 ust. 2 Konstytucji RP oraz art. 4 ust. 1 i 5 ustawy — Prawo o szkolnictwie wyższym.

³⁵ Dz. Urz. UE L 255 z 30.09.2005, s. 22, z późn. zm., dalej jako dyrektywa.

³⁶ W dalszej części przytoczonego przepisu mowa jest o włączeniu w skład powyższej regulacji — dokumentów potwierdzających posiadanie kwalifikacji — analogicznych dokumentów wydanych przez państwa trzecie (tj. spoza UE). Zgodnie z art. 3 ust. 3 dyrektywy warunkiem tym jest posiadanie przez ich właścicieli udokumentowanego trzyletniego doświadczenia w wykonywaniu danego zawodu na terytorium państw członkowskich UE.

³⁷ Dalej jako państw członkowskich.

Reasumując, należy stwierdzić, że mimo odstąpienia od określenia dyplomu ukończenia studiów wyższych mianem „państwowy” i zastąpienia go określeniem „uczelniany” oraz znaczącej zmiany w zakresie uregulowań dotyczących jego zewnętrznej formy, dokument ten niewątpliwie (nadal) pozostaje dokumentem państwowym, urzędowo potwierdzającym posiadanie wyższego wykształcenia oraz stosownych kwalifikacji zawodowych. Tym samym jako taki uprawnia posiadacza do wykonywania określonych prawem czynności zawodowych zarówno na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak i w krajach członkowskich, gdzie jest uznawany z pominięciem procedury nostryfikacyjnej.

The legal character of higher education diploma in light of changed Art. 167 of the Act on higher education

Summary

The article touches upon the problem of the legal character of higher education diploma. The previous legal standards relating thereto has been considerably changed as a result of the amendment to the Act on higher education, effective as of 1st of October 2011. After abandoning the previous regulations, the present legal status of higher education diploma becomes problematic, especially taking into account European Union rules pertaining to recognition of professional qualifications obtained in the other (EU) Member States.

The thesis of the article is proposed based on a legal analysis of the current wording of the rules of Act on higher education. Then they are juxtaposed with analogous regulations found in other acts and in the provisions of European Union law, as well as with current legal output. The article is concluded by the findings concerning the legal status of higher education diploma, which express the author's views on the influence of new rules on other regulations and on the present legal knowledge.

Keywords: higher education diploma, national document, Tertiary Education Minister, ordinance, university